YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

14 päivänä joulukuuta 2006 *

Asiassa C-217/05,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Supremo (Espanja) on esittänyt 3.3.2005 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 17.5.2005, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio

vastaan

Compañía Española de Petróleos SA,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Lõhmus (esittelevä tuomari) ja A. Ó Caoimh,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.7.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, edustajinaan abogado A. Hernández Pardo, abogada C. Flores Hernández ja abogada L. Ruiz Ezquerra,

– Compañía Española de Petróleos SA, edustajinaan abogado J. Folguera Crespo ja abogado A. Martínez Sánchez,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään E. Gippini Fournier ja K. Mojzesowicz,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.7.2006 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinostosopimusten ryhmiin 22.6.1983 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 1984/83 (EYVL L 173, s. 5 ja oikaisu EYVL 1984, L 79, s. 38) 10–13 artiklan tulkintaa.

2 Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajana on Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio (jäljempänä confederación) ja vastapuolena Compañía Española de Petróleos SA (jäljempänä CEPSA) ja joka koskee kilpailua rajoittavia käytäntöjä, joihin viimeksi mainitun väitetään syyllistyneen ja jotka perustuvat sen ja tiettyjen huoltamoyrittäjien välillä tehtyihin sopimuksiin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Asetuksen N:o 1984/83 mukaan ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY:n perustamissopimuksen 85 artikla, josta on puolestaan tullut EY 81 artikla) 1 kohtaa ei sovelleta sellaisten yksinostosopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin, joiden tavallisesti voidaan katsoa täyttävän kyseisen artiklan 3 kohdassa määrätyt edellytykset, sillä perusteella, että ne tehostavat yleensä tavaroiden jakelua. Tämän asetuksen 10–13 artiklaan sisältyy erityisiä säännöksiä huoltamosopimuksista.

4 Asetuksen 10 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla julistetaan, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta ei tämän asetuksen 11–13 artiklassa säädetyin edellytyksin koske sopimuksia, joiden osapuolina on ainoastaan kaksi yritystä ja joissa toinen osapuoli, jälleenmyyjä, antaa toiselle osapuolelle, tavarantoimittajalle, erityisten kaupallisten tai rahoitukseen liittyvien etujen vastikkeeksi sitoumuksen siitä, että jälleenmyyjä hankkii tiettyjä sopimuksessa määriteltyjä öljypohjaisia moottoriajoneuvojen polttoaineita tai tiettyjä sopimuksessa määriteltyjä öljypohjai-

sia moottoriajoneuvojen polttoaineita ja muita polttoaineita myytäväksi edelleen sopimuksessa mainitussa huoltamossa vain tavarantoimittajalta tai tähän yhdyssuhteessa olevalta yritykseltä tai muulta yritykseltä, jonka tehtäväksi tavarantoimittaja on antanut tavaroidensa myynnin."

5 Asetuksen 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Edellä 10 artiklassa mainitun velvoitteen lisäksi jälleenmyyjälle ei saa määrätä muita kilpailunrajoituksia kuin:

a) velvoitteen olla sopimuksessa mainitussa huoltamossa myymättä muiden yritysten toimittamia moottoriajoneuvojen polttoaineita ja muita polttoaineita;

b) velvoitteen olla sopimuksessa mainitussa huoltamossa käyttämättä muiden yritysten toimittamia voiteluaineita tai niihin liittyviä öljypohjaisia tuotteita, jos tavarantoimittaja tai tähän yhdyssuhteessa oleva yritys on antanut jälleenmyyjän saataville laitteiston tai muun moottoriajoneuvon välineistön taikka rahoittanut sen hankinnan;

c) velvoitteen olla mainostamatta sopimuksessa mainitussa huoltamossa tai sen ulkopuolella muiden yritysten toimittamia tavaroita muutoin kuin siinä suhteessa, jossa niiden myynti on huoltamossa toteutuvaan kokonaisliikevaihtoon;

d) velvoitteen antaa tavarantoimittajan tai tämän osoittaman yrityksen huoltaa laitteet, jotka tavarantoimittaja tai tähän yhdyssuhteessa oleva yritys omistaa tai on rahoittanut."

6 Asetuksen N:o 1984/83 12 artiklassa luetellaan lausekkeet ja sopimusvelvoitteet, joihin ei sovelleta asetuksen 10 artiklaa. Saman asetuksen 13 artiklassa säädetään, että mitä 2 artiklan 1 ja 3 kohdassa, 3 artiklan a ja b alakohdassa sekä 4 ja 5 artiklassa säädetään, sovelletaan soveltuvin osin huoltamosopimuksiin.

Kansallinen lainsäädäntö

7 Kilpailun suojelemisesta 17.7.1989 annetun lain nro 16/1989 (Ley de Defensa de la Competencia; BOE nro 170, 18.7.1989, s. 22747; jäljempänä laki nro 16/1989) 1 §:n 1 momentissa määritellään kielletyiksi menettelytavoiksi kaikki perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut kilpailun vastaiset menettelytavat.

8 Lain nro 16/1989 täytäntöön panemiseksi ryhmäpoikkeusten, yksittäisten lupien ja kilpailun suojelemista koskevan rekisterin osalta 21.2.1992 annetun kuninkaan asetuksen (Real Decreto 157/1992, por el que se desarrolla la Ley 16/1989, de 17 de julio, en materia de exenciones por categorías, autorización singular y registro de

defensa de la competencia; BOE nro 52, 29.2.1992, s. 7106; jäljempänä kuninkaan asetus nro 157/1992) 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Ryhmäpoikkeukset

1. [Lain nro 16/1989] 5 §:n 1 momentin a kohdan mukaisesti sallitaan sopimukset, joihin osallistuu yksinomaan kaksi yritystä ja jotka kuuluvat johonkin seuraavista ryhmistä sekä jotka vaikuttavat yksinomaan kansallisiin markkinoihin ja täyttävät seuraavat edellytykset:

– –

b) yksinostosopimukset, joissa sopimuspuoli sitoutuu ostamaan jälleenmyyntiä varten tiettyjä sopimuksessa tarkoitettuja tuotteita yksinomaan toiselta sopimuspuolelta, tähän yhteydessä olevilta yrityksiltä tai kolmansilta yrityksiltä, jotka ovat tämän jakeluyrityksiä, sillä edellytyksellä, että sopimukset ovat – – asetuksen (ETY) N:o 1984/83 säännösten mukaisia.

– –”

Pääasian riita ja ennakkoratkaisukysymykset

9 Confederación teki 4.5.1995 Servicio de Defensa de la Competencia -nimiselle talous- ja valtiovarainministeriön alaiselle kilpailunsuojeluyksikölle kantelun tietyistä öljy-yhtiöistä, muun muassa CEPSAsta. Confederación väitti, että vuoden 1992 lopussa CEPSAn ja huoltamoyritysten välillä tehdyillä sopimuksilla, joiden otsikkona oli alun perin "kiinteät ostosopimukset" ja myöhemmin täydennysten seurauksena "takuumyyntiä koskevat provisiosopimukset" ja/tai "edustussopimukset" (jäljempänä kyseiset sopimukset), on kilpailua rajoittavia vaikutuksia. Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuista asiakirjoista käy ilmi, että 95 prosenttia CEPSAn verkostoon kuuluvista huoltoasemista on tehnyt tämäntyyppisen sopimuksen.

10 Confederaciónin tekemä kantelu hylättiin 7.11.1997 tehdyllä päätöksellä sillä perusteella, että kyseiset sopimukset eivät olleet lain nro 16/1989 1 §:n 1 momentin vastaisia, koska kyseistä säännöstä ei voida soveltaa komissionsaajien, kauppaedustajien tai välittäjien muiden yrittäjien kanssa tekemiin sopimuksiin. Tribunal de Defensa de la Competencia hylkäsi confederaciónin tätä päätöstä koskevan muutoksenhaun 1.4.1998 tekemällään päätöksellä asiallisesti samankaltaisella perusteella.

11 Myös Audiencia Nacionalissa tehdyn valituksen tultua samoin hylätyksi 22.1.2002 confederación teki asiasta kassaatiovalituksen Tribunal Supremoon. Yksi tämän valituksen tueksi esitetyistä perusteista koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan samoin kuin asetuksen N:o 1984/83, johon kuninkaan asetuksessa nro 157/1992 viitataan, rikkomista.

12 Tämän riita-asian yhteydessä Tribunal Supremo päätti lykätä ratkaisun antamista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko asetuksen N:o 1984/83 10–13 artiklaa tulkittava siten, että niiden soveltamisalaan kuuluvat myös moottori- ja lämmityspolttoaineiden yksinmyyntisopimukset, joita kutsutaan komissio- tai edustussopimuksiksi ja joilla on seuraavat piirteet:

a) Huoltamoyrittäjä sitoutuu myymään yksinomaan tavarantoimittajan moottori- ja lämmityspolttoaineita tämän vahvistamin vähittäismyyntihinnoin, myyntiehdoin ja -keinoin sekä toimintatavoin.

b) Huoltamoyrittäjä vastaa tuotteisiin liittyvästä riskistä siitä hetkestä lähtien, jolloin tavarantoimittaja toimittaa ne huoltamon polttoainesäiliöihin.

c) Vastaanottaessaan tuotteet huoltamoyrittäjä sitoutuu säilyttämään nämä tuotteet olosuhteissa, jotka ovat tarpeen niiden häviämisen tai vahingoittumisen estämiseksi, ja se vastaa sekä tavarantoimittajaan että kolmansiin osapuoliin nähden kaikesta tuotteiden häviämisestä, vahingoittumisesta tai sekoittumisesta sekä tästä mahdollisesti aiheutuvista vahingoista.

d) Huoltamoyrittäjän on maksettava tavarantoimittajalle moottori- ja lämmityspolttoaineista yhdeksän päivän kuluessa siitä, kun ne on toimitettu huoltamolle?"

Ennakkoratkaisukysymyksen arviointi

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta vastata tähän kysymykseen ja kysymyksen tutkittavaksi ottaminen

13 CEPSA ja Euroopan yhteisöjen komissio väittävät molemmat, ettei esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen ole syytä vastata, mutta ne esittävät tämän väitteensä tueksi eri perusteet.

14 CEPSA väittää, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa vastata esitettyyn kysymykseen, ensinnäkin siksi, että pääasian riita koskee yksinomaan kansallista oikeutta. Sen mukaan kuninkaan asetuksen nro 157/1992 1 §:n 1 momentin b kohdassa tehty viittaus asetuksen N:o 1984/83 säännöksiin ei ole todellinen viittaus yhteisön oikeuteen vaan siinä tyydytään saattamaan kyseisen asetuksen 10–13 artiklan sisältö osaksi kansallista oikeutta. Kyseisillä yhteisön oikeuden säännöksillä ei näin ollen ole merkitystä pääasian riidassa kuin Espanjan sisäisen oikeuden säännöksinä.

15 Toiseksi CEPSA väittää, että koska esillä olevassa asiassa ei ole kyseessä vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ei voida soveltaa pääasian riitaan.

16 Aluksi on syytä muistuttaa, että EY 234 artiklan mukaisessa yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuimien välisessä yhteistyössä on yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä kunkin asian erityspiirteiden perusteella harkita, onko

ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (ks. vastaavasti mm. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok. 1995, s. I-4921, 59 kohta; asia C-28/95, Leur-Bloem, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4161, 24 kohta ja asia C-306/99, BIAO, tuomio 7.1.2003, Kok. 2003, s. I-1, 88 kohta).

17 Jos kansallisten tuomioistuinten esittämät kysymykset koskevat yhteisön oikeuden säännöksen tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimen on siis periaatteessa vastattava kysymyksiin, ellei ole ilmeistä, että ennakkoratkaisupyynnöllä pyritään todellisuudessa saamaan yhteisöjen tuomioistuimelta ratkaisu näennäisen oikeudenkäyntiasian avulla taikka neuvoa-antava lausunto yleisluonteisista tai hypoteettisista kysymyksistä tai että yhteisön oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevan asian tosiseikkoihin tai kohteeseen taikka että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. em. asia BIAO, tuomion 89 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

18 Näin ei ole laita pääasiassa.

19 Yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin jo todennut, että sen enempää EY 234 artiklan sanamuodosta kuin tällä artiklalla toteutetun menettelyn tarkoituksestakaan ei ilmene, että perustamissopimuksen laatijat olisivat tarkoittaneet, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa antaa yhteisön oikeuden säännöstä koskevaa ennakkoratkaisua siinä erityistapauksessa, että jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa viitataan kyseisen säännöksen sisältöön yksinomaisesti tämän valtion sisäiseen tilanteeseen sovellettavien sääntöjen määrittelemiseksi (ks. em. asia Leur-Bloem, tuomion 25 kohta).

20 Kun kansallisen lainsäädännön mukaan yksinomaan valtion sisäisten tilanteiden ratkaisemisessa on noudatettava yhteisön oikeudessa annettuja ratkaisuja, jotta,

kuten pääasian kohteena olevassa asiassa, vältettäisiin mahdollinen kilpailun vääristyminen, yhteisöllä nimittäin on selvä intressi sen osalta, että yhteisön oikeudesta omaksuttuja säännöksiä ja käsitteitä tulkitaan yhdenmukaisesti, jotta vältettäisiin myöhemmät tulkintaerot, eikä tämä riipu siitä, missä olosuhteissa näitä säännöksiä ja käsitteitä sovelletaan (ks. erityisesti em. asia Leur Bloem, tuomion 32 kohta ja asia C-3/04, Poseidon Chartering, tuomio 16.3.2000, Kok. 2000, s. I-2505, 16 kohta).

21 Lisäksi toisin kuin CEPSA väittää, pääasian tosiseikat poikkeavat asiassa C-346/93, Kleinwort Benson, 28.3.1995 annetun tuomion (Kok. 1995, s. I-615) taustalla olleista seikoista. Tuossa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, ettei sillä ollut toimivaltaa tulkita kansallista lainsäädäntöä, jossa ei viitattu suoraan ja ehdottomasti yhteisön oikeuteen, vaan jossa tyydyttiin ottamaan tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehty yleissopimus (EYVL 1972, L 299, s. 32) malliksi ja jossa toistettiin vain osittain yleissopimuksen sanamuoto. Kyseisen tuomion 18 kohdasta käy ilmi, että kyseisessä laissa säädettiin nimenomaisesti asianomaisen sopimusvaltion viranomaisten mahdollisuudesta tehdä muutoksia, joiden "tarkoituksena on saada aikaan eroavuuksia" kyseisen lain säännösten ja yleissopimuksen vastaavien säännösten välillä. Lisäksi samassa lainsäädännössä tehtiin nimenomainen erottelu yhteisön tilanteisiin sovellettavien säännösten ja sisäisiin tilanteisiin sovellettavien säännösten välillä.

22 Esillä olevan ennakkoratkaisupyynnön osalta on todettava, että vaikka kuninkaan asetuksen nro 157/1992 1 §:n 1 momentin b kohdassa vain viitataan nimenomaisesti asetukseen N:o 1984/83 sisäisiin tilanteisiin sovellettavien sääntöjen määrittelemiseksi, on kuitenkin totta, että viitatessaan asetuksen N:o 1984/83 säännöksiin kansallinen lainsäätäjä on päättänyt soveltaa samanlaista kohtelua sisäisiin tilanteisiin kuin yhteisön tilanteisiin. Tästä seuraa, että esillä olevan asian kaltaisessa tilanteessa, jossa kansallisessa lainsäädännössä viitataan yhteisön oikeuden säädökseen, yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta tulkita tätä säädöstä.

23 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ei ole tarpeen arvioida CEPSAn väitteitä siitä, ettei kyseessä ole vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

24 Näin ollen on hylättävä CEPSAn väite, joka koskee yhteisöjen tuomioistuimen puuttuvaa toimivaltaa.

25 Komissio puolestaan esittää toteamatta muodollisesti, että ennakkoratkaisupyyntö olisi jätettävä tutkimatta, että pääasian tosiseikkoja koskevaa asiayhteyttä ei ole riittävästi selostettu ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä, ja lisäksi se esittää epäilyksensä ennakkoratkaisupyyntöön annettavan vastauksen hyödyllisyydestä, kun otetaan huomioon pääasian tosiseikat ja erityisesti se, että mikäli Espanjan kilpailuviranomainen aloittaisi asian käsittelyn uudelleen, sen olisi todettava, että nykyisin sovelletaan EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin 22.12.1999 annettua komission asetusta (EY) N:o 2790/1999 (EYVL L 336, s. 21), jolla on korvattu asetus N:o 1984/83.

26 Tämän osalta on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jotta yhteisön oikeutta voitaisiin tulkita siten, että tulkinnasta olisi kansalliselle tuomioistuimelle hyötyä, sen on määriteltävä esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiseikat ja oikeudelliset seikat tai ainakin selostettava ne tosiseikkoja koskevat olettamukset, joihin nämä kysymykset perustuvat (asia C-72/03, Carbonati Apuani, tuomio 9.9.2004, Kok. 2004, s. I-8027, 10 kohta ja asia C-134/03, Viacom Outdoor, tuomio 17.2.2005, Kok. 2005, s. I-1167, 22 kohta).

27 Ennakkoratkaisupyynnöissä annetut tiedot eivät siis ole tarpeen ainoastaan sen vuoksi, että yhteisöjen tuomioistuin voi niiden perusteella antaa asian ratkaisun kannalta hyödyllisiä vastauksia, vaan myös siksi, että jäsenvaltioiden hallituksilla ja osapuolilla, joita asia koskee, on niiden perusteella mahdollisuus esittää huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti (ks. vastaavasti mm. yhdistetyt asiat C-128/97 ja C-137/97, Testa ja Modesti, määräys 30.4.1998, Kok. 1998, s. I-2181, 6 kohta ja asia C-325/98, Anssens, määräys 11.5.1999, Kok. 1999, s. I-2969, 8 kohta).

28 Näin ollen kansallisen tuomioistuimen esittämä ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta, jos yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. vastaavasti mm. asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001, Kok. 2001, s. I-2099, 39 kohta ja asia C-390/99, Canal Satélite Digital, tuomio 22.1.2002, Kok. 2002, s. I-607, 19 kohta).

29 Jotta voidaan varmistua siitä, että Tribunal Supremon esittämät tiedot täyttävät nämä vaatimukset, on tarkasteltava esitetyn kysymyksen luonnetta ja laajuutta. Siltä osin kuin tosiasiallisen ja oikeudellisen asiayhteyden tarkkaa yksilöimistä on edellytettävä erityisesti kilpailun alalla, jolle on luonteenomaista tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen monimutkaisuus, on selvitettävä, sisältyykö ennakkoratkaisupyyntöön tämän osalta riittävästi tietoja, jotta yhteisöjen tuomioistuin voi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyyn kysymykseen (ks. vastaavasti em. asia Viacom Outdoor, tuomion 23 kohta).

30 Tämän osalta on todettava, että ennakkoratkaisupyyntöön ei sisälly tiettyjä tietoja, joilla on merkitystä kysymykseen vastaamisen kannalta. Vaikka esitetyn kysymyksen sanamuodon mukaan huoltamoyrittäjä vastaa tuotteisiin liittyvästä riskistä siitä

hetkestä lähtien, jolloin se ottaa ne vastaan tavarantoimittajalta, on kuitenkin totta, että ennakkoratkaisupyynnön perusteella ei ole mahdollista selvittää sitä, vastaako tämä yrittäjä polttoaineiden jälleenmyyntisopimusten perusteella tietyistä konkreettisista riskeistä, tai sitä, kuka omistaa polttoaineen sen jälkeen kun se on toimitettu kyseiselle huoltamoyrittäjälle, eikä sitä, kuka vastaa kuljetuksesta aiheutuvista kustannuksista.

31 Näistä puutteista huolimatta ennakkoratkaisupyynnön perusteella on kuitenkin mahdollista määrittää esitetyn kysymyksen ulottuvuus, mikä käy ilmi pääasian asianosaisten ja komission esittämien huomautusten sisällöstä. Näin ollen yhteisöjen tuomioistuimella on käytettävissään riittävästi tietoja voidakseen tulkita kyseisiä yhteisön sääntöjä ja voidakseen antaa hyödyllisen vastauksen tähän kysymykseen.

32 Lisäksi kuten julkisasiamies korostaa ratkaisuehdotuksensa 30 kohdassa, ei ole ilmeistä, ettei vuonna 1997 tehdyn, asian käsittelyn lopettamispäätöksen lainmukaisuutta ole arvioitava myös tuolloin voimassa olleen oikeuden eli erityisesti asetuksen N:o 1984/83 perusteella. Joka tapauksessa ratkaisun tekeminen kyseisen asetuksen sovellettavuudesta pääasian kohteena olevaan tosiasialliseen tilanteeseen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle. Näin ollen komission epäilykset esitetyn kysymyksen merkityksellisyydestä eivät myöskään ole omiaan saattamaan kyseenalaiseksi kysymyksen tutkittavaksi ottamista.

33 Edellä esitetystä seuraa, että ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava.

Pääasia

34 Kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään kysymyksellään, kuuluvatko polttoaineiden yksinmyyntisopimukset, joilla on kuvatun kaltaiset ominaisuudet, perustamissopimuksen 85 artiklan ja asetuksen N:o 1984/83 soveltamisalaan.

35 Aluksi on todettava, että kyseisessä asetuksessa vain säädetään ryhmäpoikkeuksesta, jonka nojalla tietyt yritysten välillä tehtyjen sopimusten ryhmät vapautuvat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa säädetystä kilpailunrajoituskiellosta. Näin ollen asetuksen N:o 1984/83 soveltamisalaan voivat kuulua vain tuossa määräyksessä tarkoitetut yritysten väliset sopimukset.

36 Näin ollen on aluksi selvitettävä, ovatko pääasian kohteena olevat sopimukset tällaisia yritysten välisiä sopimuksia, ja tämän jälkeen, voidaanko niihin soveltaa asetuksessa N:o 1984/83 käyttöön otettua ryhmäpoikkeusta.

37 Tämän osalta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti taloudellisen tuotanto- ja jakeluketjun eri vaiheissa olevien toimijoiden väliset sopimukset, joita kutsutaan myös vertikaalisiksi sopimuksiksi, voivat olla perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaisia sopimuksia ja kuulua tähän määräykseen sisältyvän kiellon soveltamisalaan (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok. 1966, s. 429, 491, Kok. Ep. I, s. 275 ja asia C-266/93, Volkswagen ja VAG Leasing, tuomio 24.10.1995, Kok. 1995, s. I-3477, 17 kohta).

38 CEPSAn ja huoltamoyrittäjien välisten sopimusten kaltaiset vertikaaliset sopimukset kuuluvat kuitenkin perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisalaan vain, jos huoltamoyrittäjän katsotaan olevan itsenäinen taloudellinen toimija ja jos kysymyksessä on näin ollen kahden yrityksen välinen sopimus.

39 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön kilpailuoikeudessa yrityksen käsitteellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991, Kok. 1991, s. I-1979, Kok. Ep. XI, s. I-147, 21 kohta ja asia C-205/03 P, FENIN v. komissio, tuomio 11.7.2006, Kok. 2006, Kok. 2006, s. I-6295, 25 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

40 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt myös, että käsitteellä yritys on tässä samassa asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta kysymyksessä olevan sopimuksen kohteen kannalta, vaikkakin oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaa useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (asia 170/83, Hydrotherm, tuomio 12.7.1984, Kok. 1984, s. 2999, 11 kohta).

41 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on korostanut, että kilpailusääntöjä sovellettaessa eri oikeushenkilöllisyydestä johtuva muodollinen ero kahden sopimuskumppanin välillä ei ole ratkaisevaa; merkityksellistä on niiden markkinakäyttäytymisen mahdollinen yhteneväisyys (ks. vastaavasti asia 48/69, ICI v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok. 1972, s. 619, Kok. Ep. II, s. 25, 140 kohta).

42 Tietyissä olosuhteissa päämiehen ja välittäjän välisen suhteen ominaispiirteenä voi olla tällainen taloudellinen yhteneväisyys (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975, Kok. 1975, s. 1663, 480 kohta).

43 Oikeuskäytännöstä käy kuitenkin ilmi, että välittäjän voidaan katsoa menettävän asemansa itsenäisinä taloudellisina toimijoina vain silloin, kun niillä ei ole mitään

päämiehen lukuun neuvotelluista tai tehdyistä sopimuksista aiheutuvaa riskiä ja kun ne toimivat päämiehen yritykseen kiinteästi kuuluvina osina (ks. vastaavasti em. asia Volkswagen ja VAG Leasing, tuomion 19 kohta).

44 Näin ollen jos huoltamoyrittäjän kaltainen välittäjä, vaikka tällä onkin erillinen oikeushenkilöllisyys, ei ratkaise itsenäisesti käyttäytymistään markkinoilla, koska se on täysin riippuvainen päämiehestään, esimerkiksi polttoaineen toimittajasta, sillä perusteella, että viimeksi mainittu vastaa kyseiseen taloudelliseen toimintaan liittyvistä taloudellisista ja kaupallisista riskeistä, perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa säädettyä kieltoa ei voida soveltaa kyseisen välittäjän ja päämiehen välisiin suhteisiin.

45 Käänteisesti voidaan todeta, että jos päämiehen ja sen välittäjien välisissä sopimuksissa myönnetään tai jätetään viimeksi mainituille tehtäviä, jotka muistuttavat taloudellisesti itsenäiselle taloudelliselle toimijalle kuuluvia tehtäviä, koska niissä määrätään, että kyseiset välittäjät vastaavat myyntiin tai kolmansien osapuolten kanssa tehtyjen sopimusten täytäntöönpanoon liittyvistä taloudellisista ja kaupallisista riskeistä, kyseisten välittäjien ei voida katsoa olevan päämiehen yritykseen kiinteästi kuuluvia osia, siten, että näiden osapuolten välillä sovittu kilpailunrajoituslauseke voi olla perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitettu yritysten välinen sopimus (ks. vastaavasti em. asia Suiker Unie ym. v. komissio, tuomion 541 ja 542 kohta).

46 Tästä seuraa, että ratkaisevana seikkana sen selvittämiseksi, onko huoltamoyrittäjä itsenäinen taloudellinen toimija, on päämiehen kanssa tehty sopimus ja erityisesti tämän sopimuksen implisiittiset tai nimenomaiset lausekkeet, jotka koskevat

tavaroiden kolmansille osapuolille tapahtuvaan myyntiin liittyvien taloudellisten ja kaupallisten riskien jakautumista. Kuten komissio toteaa perustellusti huomautuksissaan, riskinjakautumista on arvioitava tapauskohtaisesti ja ottamalla huomioon taloudellinen todellisuus eikä niinkään kansalliseen oikeuteen perustuvaa sopimussuhteen oikeudellista luonnehdintaa.

47 Näissä olosuhteissa on arvioitava sellaisten sopimusten osalta, joilla on ennakkoratkaisupyynnön esittäneen kansallisen tuomioistuimen kuvaamat ominaispiirteet, vastaavatko huoltamoyrittäjät polttoaineiden myyntiin kolmansille osapuolille liittyvistä tietyistä taloudellisista ja kaupallisista riskeistä.

48 Kyseisten riskien jakautumista koskeva arviointi on tehtävä pääasiassa esillä olevien tosiasiallisten olosuhteiden valossa. Kuten tämän tuomion 30 kohdassa on jo todettu, yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuista asiakirjoista ei käy täysin selville se, miten riskien jakautuminen on toteutettu CEPSAn ja huoltamoyrittäjien välisissä sopimuksissa.

49 Tässä asiayhteydessä on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa arvioida pääasian tosiseikkoja tai soveltaa tulkitsemiaan yhteisön säännöksiä kansallisiin toimenpiteisiin tai tilanteisiin, koska nämä kysymykset kuuluvat kansallisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan (ks. erityisesti asia C-253/03, CLT-UFA, tuomio 23.2.2006, Kok. 2006, s. I-1831, 36 kohta ja asia C-451/03, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, tuomio 30.3.2006, Kok. 2006, s. I-2941, 69 kohta).

50 Jotta kansalliselle tuomioistuimelle kuitenkin voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus, on täsmennettävä ne kriteerit, joiden avulla voidaan arvioida huoltamoyrittäjien ja

polttoaineen toimittajan välisten taloudellisten ja kaupallisten riskien tosiasiallista jakautumista siten kuin se on toteutettu pääasian kohteena olevissa sopimuksissa, sen selvittämiseksi, voidaanko niihin soveltaa perustamissopimuksen 85 artiklaa.

51 Tämän osalta kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon yhtäältä tavaroiden myyntiin liittyvät riskit, kuten polttoainevarastojen rahoittaminen, ja toisaalta kyseisille markkinoille tyypillisiin investointeihin liittyvät riskit eli ne, jotka ovat tarpeen, jotta huoltamoyrittäjä voi neuvotella tai tehdä sopimuksia kolmansien osapuolten kanssa.

52 Ensinnäkin tavaroiden myyntiin liittyvistä riskeistä on todettava, että on todennäköistä, että kyseinen huoltamoyrittäjä vastaa näistä riskeistä, kun hänestä tulee tavaroiden omistaja ottaessaan tavarat vastaan tavarantoimittajalta, eli ennen niiden myöhemmin tapahtuvaa myyntiä kolmansille osapuolille.

53 Samoin olisi katsottava, että huoltamoyrittäjä, joka vastaa suoraan tai välillisesti tavaroiden jälleenmyyntiin liittyvistä kustannuksista, erityisesti kuljetuskustannuksista, vastaa tällä tavoin osasta tavaroiden myyntiin liittyvää riskiä.

54 Samoin se, että huoltamoyrittäjä pitää omalla kustannuksellaan varastoja, saattaa olla osoitus siitä, että sille on siirtynyt tavaroiden myyntiin liittyvä riski.

55 Lisäksi kansallisen tuomioistuimen olisi selvitettävä, kuka vastaa tavaroille aiheutuneista mahdollisista vahingoista, kuten niiden katoamisesta tai pilaantumisesta, sekä kolmansille osapuolille myydyistä tavaroista aiheutuneesta vahingosta. Mikäli huoltamoyrittäjä on vastuussa näistä vahingoista siitä riippumatta, onko se noudattanut velvollisuutta säilyttää tavarat siten, että voidaan välttyä kaikelta niihin kohdistuvalta katoamiselta ja pilaantumisilta, pitäisi katsoa, että riski on siirtynyt huoltamoyrittäjälle.

56 Lisäksi tavaroihin liittyvän taloudellisen riskin jakautumista erityisesti polttoaineen maksun osalta tapauksessa, jossa yrittäjä ei löydä ostajaa tai jossa luottokorttia käytettäessä maksu saadaan myöhemmin, on arvioitava polttoaineiden maksujärjestelmää koskevien sääntöjen tai käytäntöjen perusteella.

57 Tämän osalta ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että huoltamoyrittäjän on maksettava CEPSAlle polttoaineiden myyntihintaa vastaava määrä yhdeksän päivän kuluessa siitä, kun ne on toimitettu huoltamolle, ja että huoltamoyrittäjä saa CEPSAlta saman ajan kuluessa myyntipalkkion, jonka määrä vastaa toimitetun polttoaineen määrää.

58 Näissä olosuhteissa on kansallisen tuomioistuimen asiana selvittää, riippuuko tavarantoimittajalle suoritettava, polttoaineiden myyntihintaa vastaava määrä kyseisen ajan kuluessa todella myydyistä määristä, ja tavaroiden vaihtuvuuden osalta huoltoasemilla on selvitettävä, onko tavarantoimittajan toimittamat polttoaineet myyty kaikissa tapauksissa loppuun yhdeksän päivän kuluessa. Mikäli näin on, pitäisi tämän perusteella todeta, että tavaroiden toimittaja vastaa kaupallisesta riskistä.

59 Markkinoille tyypillisiin erityisiin investointeihin liittyvän riskin osalta on todettava, että jos huoltamoyrittäjä toteuttaa tavaroiden myyntiin liittyvät erityiset investoinnit, kuten hankkii tilat tai laitteet, esimerkiksi polttoainesäiliöt, tai sitoutuu investoimaan myynninedistämiskampanjoihin, tämä riski on siirtynyt huoltamoyrittäjälle.

60 Edellä esitetystä seuraa, että sen selvittämiseksi, voidaanko perustamissopimuksen 85 artiklaa soveltaa, on tutkittava taloudellisten ja kaupallisten riskien jakautumista huoltamoyrittäjän ja polttoaineiden toimittajan välillä sen perusteella, kuka omistaa tavarat, kuka vastaa niiden jälleenmyyntiin liittyvistä kuluista ja ylläpidosta, kenellä on vastuu tavaroille mahdollisesti aiheutuvista vahingoista tai niistä kolmansille osapuolille aiheutuvista vahingoista ja kuka toteuttaa kyseisten tavaroiden myyntiin liittyvät erityiset investoinnit.

61 Kuten komissio on kuitenkin perustellusti todennut, se, että välittäjä vastaa vain vähäisestä osasta riskejä, ei ole omiaan saamaan aikaan sitä, että perustamissopimuksen 85 artiklaa voitaisiin soveltaa.

62 On kuitenkin täsmennettävä, että tällaisessa tapauksessa ainoastaan ne velvoitteet, jotka on asetettu välittäjälle myytäessä tavaroita kolmansille osapuolille päämiehen lukuun, eivät kuulu tämän artiklan soveltamisalaan. Kuten komissio on todennut, edustussopimukseen voi sisältyä määräyksiä, jotka koskevat edustajan ja päämiehen välistä suhdetta ja joihin sovelletaan kyseistä artiklaa, kuten yksinmyynti- ja kilpailukieltolausekkeita. Tämän osalta on todettava, että tällaisten suhteiden osalta edustajat ovat pääsääntöisesti itsenäisiä taloudellisia toimijoita ja että kyseiset lausekkeet ovat luonteeltaan sellaisia, että niillä rikotaan kilpailusääntöjä siltä osin kuin niiden avulla suljetaan kyseiset markkinat.

63 Siinä tapauksessa, että huoltamoyrittäjien vastattavina olevien riskien tutkinnan perusteella katsottaisiin, että näille yrittäjille tavaroiden kolmansille osapuolille tapahtuvan myynnin osalta asetetut velvoitteet eivät ole perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitettuja yritysten välisiä sopimuksia, kyseisille huoltamoyrittäjille asetettu velvoite myydä polttoainetta määrättyyn hintaan ei kuulu tämän määräyksen soveltamisalaan vaan liittyy näin ollen CEPSAn valtaan rajata edustajiensa toimintakenttää. Sitä vastoin, jos kansallinen tuomioistuin katsoisi, että kolmansille osapuolille tapahtuvan myynnin osalta kyseessä on perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitettu yritysten välinen sopimus, olisi selvitettävä, voidaanko kyseiseen velvoitteeseen soveltaa asetuksen N:o 1984/83 10–13 artiklassa säädettyä ryhmäpoikkeusta.

64 Tämän osalta on todettava, että asetuksen N:o 1984/83 11 artiklassa luetellaan velvoitteet, joita jälleenmyyjälle voidaan asettaa yksinmyyntilausekkeen lisäksi, eikä näihin velvoitteisiin kuulu vähittäismyyntihinnan määrääminen. Näin ollen CEPSAn vahvistamalla hinnalla rajoitetaan kilpailua, eikä siihen sovelleta kyseisen asetuksen 10 artiklassa tarkoitettua poikkeusta.

65 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ennakkoratkaisupyyntöön on vastattava, että perustamissopimuksen 85 artiklaa voidaan soveltaa pääasian kohteena olevan kaltaiseen, tavarantoimittajan ja huoltamoyrittäjän väliseen moottori- ja lämmityspolttoaineiden yksinmyyntisopimukseen, jos kyseinen huoltamoyrittäjä vastaa vähäistä merkittävämmässä määrin yhdestä tai useammasta polttoaineiden myyntiin kolmansille osapuolille liittyvästä taloudellisesta ja kaupallisesta riskistä.

66 Asetuksen N:o 1984/83 10–13 artiklaa on tulkittava siten, että tätä asetusta ei sovelleta tällaiseen sopimukseen siltä osin kuin tässä sopimuksessa määrätään

huoltamoyrittäjän velvollisuudesta noudattaa tavarantoimittajan vahvistamaa vähittäismyyntihintaa.

Oikeudenkäyntikulut

67 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa (josta on tullut EY:n perustamissopimuksen 85 artikla, josta on puolestaan tullut EY 81 artikla) voidaan soveltaa pääasian kohteena olevan kaltaiseen, tavarantoimittajan ja huoltamoyrittäjän väliseen moottori- ja lämmityspolttoaineiden yksinmyyntisopimukseen, jos kyseinen huoltamoyrittäjä vastaa vähäistä merkittävämmässä määrin yhdestä tai useammasta polttoaineiden myyntiin kolmansille osapuolille liittyvästä taloudellisesta ja kaupallisesta riskistä.**

2) **Perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinostosopimusten ryhmiin 22.6.1983 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 1984/83 10–13 artiklaa on tulkittava siten, että tätä asetusta ei sovelleta tällaiseen sopimukseen siltä osin kuin tässä sopimuksessa määrätään huoltamoyrittäjän velvollisuudesta noudattaa tavarantoimittajan vahvistamaa vähittäismyyntihintaa.**

Allekirjoitukset